

تاریخ عثمانی انجمنی

۱ کانون اول
۱۳۳۳

سکرنجی سہ
نومبر ۴۷

مجموعہ سی

وقعه نویس جودت پاشانک اوراقی

(۱۲۹۲ - ۱۲۹۵)

(کچن نسخہ دن مابعد و خنام)

شیمدی یانہ دن او قدر خوشنودم کہ کاشکی بورادہ ادارہ بیتہ یہ کافی چفتلکاتم اولسده وقت انفصالدہ دخی بورادہ قالم وقوسقہ جادہ سندہ ترانوی غیردیبلہ خراپیدہ خاطر اولمقدن ایسہ کول کنارندہ امرار قوافل ایام لیالی قیلسم کچی تمنیات وخولیلار بیله بوش وقنلردہ بندہ کزہ اکلنجه اولہ بور امان اقدم پوستہ قیاسور بوکون بو قدر جق بر محاورہ ایله اکتفا ایده لم بقای حن توجہ سامیلری اخص آمال اخلاص مأل شوری اولمقلہ اولبابدہ

اول ائادہ علی العموم املاک ایچون دفترخانہ دن سندات رسمیه اعطائی نظام اتخاذ اولمش ومحلہ جمعیتی معرفتیلہ سنداتک شکل وصورتی دردست تذکر بولمش ای دوکنہ منبی یانہدہ ایکن کک بجلہ جمعیتی وکک دفترخاقانی نظطارتی ایله اجرای مخابره اولمقده ایدی . ایشتہ اولوقت بیع وفا واستغلال حقتدہ رسالہ الوفا نامیلہ عربی العبارة برسالہ قلمہ آلنہ رق بجلہ جمعیتہ ویرلک اوزرہ دفترخاقانی ناظری بولسان سعدالله بک افندی یه کوندرلشیدی . بونک وصولنہ دائر سعدالله بک افندی طرفدن یانہ یه گلش اولان تخریراتک معلومات اولمق اوزرہ صورتی زبرده تخریر اولنور .

دفترخاقانی نظطارتی طرفندہ وارد اولوبه مکتوب

معروض بندہ لریدرکہ

بیع وفا و بیع الاستغلال ایچون لطفاً ترتیب وتنظیم بیوریلان درت قطعہ جدولک ارسالنہ وبومثلہ حقتدہ مطالعات علیہ خدیوانہ لرینہ

دائر رسیده دست تعظیم اولان تحریرات علیه فخیانه لرینك منزایای
دقیقه سی رهین علم چا کری اولدی مجله جمیت علیه نه خطابا شرفوارد
اولان تحریرات حکمت افادات افخیلری ملفوفی اولان رساله تفسیه
ایله برابر محنته بالذات تسلیم قلندی مشاغل کثیره خدیو اکر صیلری
اره سنده بومستله نك دخی حلال مضلات مائل فقیهه وانحلال بخشای
معقدات امور ملکیه وسبایه اولان افکار ثاقبه آصفانه لرینی اشغال
ایتمی وبونك اثر عالیسی اولمق اوزره جدوللر ایله برابر برده رساله
تفسیه وجوده کتورلسی علوه مت عللبندلرینه ازسرنو دلیل جلیل
ومأثر سابقه ولاحقه ککالات پرورانه لرینه بر ضمیمه واجب التبجیلدر
معالی آثار فخیانه لرندن حسب المبودیه تقدرمفتخر ایسم ذات مصلحتك
مأموریت چا کرانه مه تطلق جهته شو همت جلیله لرندن اودرجه متشکر
اولدینمی من غیر حد عرضه جارت ایدرم .

پایه ولایتی مودوع کف کفایت دولتری اولغله مضبوط بلاد
اولدینی کونذنبو خدمت مأموره کترانه مه متعلق خصوصانده بالخاصه
بیدریغ بیورلمقده اولان تسهیلات و تسریعات قولکنز حقنده اولان
توجهات لطیفه بنده پروریلرینك جمله آثار باعث الباهاتندن اولغله حق
تشکرینی ایفاده اعتراف عجزدن بشقه سویله جک سوز بوله مم .

مسئله مبحوث عنهایه دائر مجله جمیتك خلاصه مباحثه کلنجه رساله
علیه لری پك چوق بحث ومذا کره بی موجب اولدی حالا برقرار حاصل
اوله مدی اختلافی داعی اولان شی ایسه باشلوجه تسلیم وتسلم ماده سیدر
رهنیت جهتی التزام ایدن افکار تسلیم وتسلمك فعلاً اوله ماز ایسه ده
قولاً ومؤلاً اجراسی لزومنده اصرار ایتمکده و بیع حکمنی ویرنلر
انك عکسنی التزام ایلمکده درلر . حلمی اقدی حضرتلریله فتوی امینی
اقدی حضرتلری بیننده اتفاق حاصل اولور ایسه نزاع قالیه جق
کیدر . حاصل اوله جق قراری عرض ایدرم . باقی مراحلده محتاجی اولدینم

توجہات فیوضات غایات منعمانہ لری رجاستندہ بولندینم محاطلم عالی
داور اکرمیلری بیوردلقدہ اولیابدہ وەر حالده امر و فرمان حضرت
ولی الامر کدر اتہی

سعدالله بك اقتدینك بو تخریراتی اوزرینہ خصوص مبحوث عنہ
دائر مجله جمعی اعضاندن حلمی اقتدی بہ یازیلان مکتوبك صورتی
بورادہ تخریر اولنور .

ملمی اقتدی بہ کونہ بیوردہ مکتوبك صورتی

جمعت علمیه علیہ بہ تقدیم ایلدیکم رسالہ وفا اوزرینہ جمیتجہ
مباحثات کثیرہ و اختلافات و فیرہ وقوعہ کلدیکنی خبرالدم بویله اولہ جغنی
اولجہ بیوردم رسالہ مذکورہ مندرجاتی حقتدہ اولان رأی عاجزانہم
ایسہ کوندن کونہ قوت بولمقدہ در یانہ نائب و مقتیسی دخی بویابدہ
رأی عاجزانہمی تصدیق ایتمکدہ درلر زیرا بورادہ بیع وفا و استقلال
معاملاتی روزمرہ جریان ایدیور بو خصوصہ ناسہ تسہلات کوسترلک
فرائض اموردن کوردیلور ذات فضائل سمات سموحیلری (یسروا
ولاتصرو) حدیث شریفنی ارہ صرہ وردزبان ایدہ کلدکلرندن بویابدہ
دخی تسہیل مصالح ناسی التزام بیوردہ جقلرنده شہہ ایتم سیف الدین اقتدی
حضرتلرلہ احمد خلوصی اقتدی حضرتلرینک متانت افکار صحیحہ لرندن
امینم . خواجہ خلیل اقتدی حضرتلرینک رأینی بیلم . فقط مصالح ناسک
تصعیبنہ سبب اولاملرینی تمنی ایلم جناب حق کندوسنی وفا و استقلال
غائلہ سنہ اوغرا تمسون فقط بیع بالشرط بحتک مذاکرہ سی اتناسندہ
عربہ سی قیریلوبدہ شروط فاسدہ ایلہ عربہ اشترانہ مجبور اولدقلرینی
فراموش بیورسونلر جلمسک مبارک اللرینی اوپر سائر رفقای کرام
حضراتنہ عرض خلوص و سلام مخصوص ایدرم باقی امر و ارادہ اقتدیلم
حضراتنکدر .

سالف الذکر رساله وفا اوزرینه مجله جمعیتده جریان ایدن مباحثانك نتیجه سنده وفا واستقلالده رهنیت جهتی غالب کوربله رك احتیاطا مستغل و مستأجره تخلیه و تسلیم وقوعنك تقرير و اقرار ایتدیرلمسی خصوصه قرار ویرلمش و جدوللر اكا کوره تنظیم اولتدیغندن نمونه لری دفترخانای نظارتندن طرفزه کوندرلمش ایدی بوکا جواباً نظارته برقطه مکتوب یازمقله صورتی بومحلهده تحریر اولتور.

دفترخانای نظارتده جواباً تحریرات

۱۸ نیسان سنه ۹۱ تاریخلو احساننامه نوازش علامه دولتری مارغلیچده ایکن هامه پیرای ابحال و تنظیم اولدی . ملفوفی اولان بیع وفا و استقلال نمونه لری دخی دست افتخاره وصول بولدی . پک اعلی مثله حل ایدلش و ایش بتورلمش شوقدرکه عصرک حظ ایدمه چیکی مواضه بوللو برتسلیم و تسلیم قولی معامله سندن قورناریله مامش اکر درسادنده بولنیدم بوپروزی دخی اکثریت ارا ایله برطرف ایدمه بیلوردم نلس ایدرم . مع مافیه مقصد اصلی معاملات ناسی تحت امنیتده جریان ایتدرمکدن عبارت اولدیغنه مبنی بووجهله دخی ایش اولور بتر و مادام که حلالی ساعت ایله آنچه دوری مرعی الاجرادر بودخی اكا علاوه اولتور کیدر .

اختلاف دار شرعا مانع ارث اولمقله تبعه دولت علیه دن اولان برکسنه نك وفاتنده میرائی تبعه اجنیه دن اقرباسنه ویرلدیکنه مبنی اوستریا دولتی طرفندن دخی مقابله بالمثل قیلنمقله ایدی واکرچه مثله دخی اطلاقی اوزرینه اولیوب دولتین ییتنده مصالحه و معاهده اولدیغنی حالده اختلاف دارک مانع ارث اولیه جنی کتب فقیهده مصرح ایدده عمالک دولت علیه اجنیلرک تصرف املاکه مآذونیتی اولدیغنی جهته

بومیراث مسئلہ سی دخی اطلاقى اوزرہ اجرا اولقمقده ایدی . اراضی قانوننامہ ہایونی دخی بواساس اوزرہ تنظیم اولقمشیدی . مؤخرآ طرف دولت علیہ دن میدانہ قوانین قرارنامہ بی قبول ایدن دولتر تبہ سی ممالک عثمانیہ دہ تصرف املاک و اراضی بہ مآذون اولدقلرینہ مبنی اوستریا دولتی طرفدن طرفین تبہ سنک بکدیکرہ وارث اولہ بیلمسی ایچون بر مقاولہ یاہلسی تکلیف اولنمش ایسہ باب عالیجہ بو بایدہ تردد اولقمشیدی . یانیہ ناہی زین العابدین اقدی ایسہ فقہان بر ذات اولہ رق یانیہ دہ دولت علیہ تبہ سنندن وفات ایدنلرک میراثی تبہ یونانیہ دن اولان وارثلرینہ ویرمک صدندنہ اولوب بو ایسہ شرعہ توفیق اولہ بیلور ایسہ دولتجہ متخذ اولان اصول عمومیہ بہ مفایر اولدیقندن بو خصوصہ دائر دفتر خاقانی نظارتدن بر قطمہ تحریرات یازلمشیدی کہ صورتی معلومات اولوق اوزرہ زیردہ تحریر اولنور .

دفتر خاقانی نظارتہ کورخدیبلوہ مکتوب صورتی

معلوم حقایق لزوم عطوفیلری بیورلدینی اوزرہ اختلاف دار شرطا مانع ارث اولدینی کبی مقدا ما جانبک ممالک دولت علیہ دہ تصرف عقارہ مآذونیتلری اولیوب اراضی قانوننامہ ہایونک (۱۱۰) و (۱۱۱) مادہ لری دخی اواسہ کورہ قلمہ النمش اولدیقندن تبہ دولت علیہ دن برینک وفاتندنہ اموال منقولہ و غیر منقولہ سنہ دیگر دولت تبہ سنندن اولان اوغلی وارث اولہ مدینی کبی عہدہ سنندہ بولنان اراضی میریہ دخی اکا انتقال ایتدیبلہ من و دول اوروپادن بمضیلری دخی بو بایدہ مقابلہ بالمثل قاعدہ سنہ رعایت ایلر ایدی و برارالق دول اوروپادن بمضیلری طرفین تبہ سنک بکدیکرہ وارث اولسی ایچون بر مقاولہ یاہلسی تکلیف ایتشلر ایسہ اولوقک حکمنجہ جانب باب عالیدن موافقت اولنہ مامشیدی . شدی ایسہ طرف دولت علیہ دن تکلیف اولنان نظامی قبول ایدن

دولتلك تبعهسى ممالك دولت عليهه تصرف عقاراته مأذون اولوب
 بولردن برينى دخى يونان دولتيدر ويانيه ولايتنده بك چوق تبعه
 يونانيه اولوب چوغنك تبعه دولت عليهدن اقباسى اولدينى كچي تبعه
 دولت عليهدن بك چوق كسانك يونانستانده منوطن اقباسى واردر
 وتبعه يونانيه دن برينك وفاتنده ميراشك تبعه دولت عليهدن اولان
 اقباسه اعطاسى خصوصه يونان دولتى ممانت اتميور بوكا مقابل تبعه
 دولت عليهدن برينك وفاتنده تبعه يونانيه دن اولان اقباسنك حصه
 ميرائى دخى قاعده و يرملك لازم كليور .

يانيه نايجى زين السابدين اقدى دخى تبعه دولت عليهدن اولتلك
 دول متحابه تبعه سندن اولان اقباسه حصه ميرائى ويرميور وفي الواقع
 طحطاوينك در مختار اوزرينه اولان خاشيهنك دردنجي جلدنده واقع
 (۳۷۹) صحيفه سنده ابن كالدين نقلأ (والدارانما تخلف باقطاع المصه
 فيما بينهم اى بين اهلى الدارين وذلك بان يستل كل منها قتال الاخر وقتله
 اذا ظفريه وفيه اشارة الى انه اذا كان بين الملكتين عهد وتناصر لا يكون
 الداران مختلفين) ديور ايراد ايلديكى ايضاحاته نظراً متاهد ومتصالح
 اولان ايكي دولت مختلفه الدار عد اولته ميه جفتدن تبعه لرى بكنديكره
 وارث اوله ميه جق ديمك اولنور . شوحاله كوره تبعه دولت عليهدن
 برينك وفاتنده املاك سندن تبعه يونانيه دن اولان اقباسه حصه اوشيه
 ويرملك لازم كليور. فقط اراضى قانوننامه ها يونك سالف الذكر ايكي
 مادهسى حكمنجه اراضى ميريهسى انتقال ايتديريله ميه جكتدن اراضينك
 دخى بوبابده مطرداً املاك سائر ايله برابر يوريدلسى تصويب بيورلدينى
 حالده مذكور ايكي مادهنك تعديل لازم كليور يونك جهت شرعيه سنى
 حلى اقدى حضرت ليله وجهت پوليقيه سنى خارجيه نظارت جليله سيله
 بالذكا كره نتيجة مطالعاتك طرف كمتري به اشعار بيورلسى نياز اولنور
 اولبابده الخ .

حسین عونی پاشا رکیز ضمیری اولان فعل منکری ایکی اوج آی طرفده اجرا ایتمکی کندونجه قرارلاشدرمش اولدینی حالده هر وقت بر مانعه تصادف ایتمش (۹۲) سنه سی ربع الاولنک بکر مینده عزلی ایله یرینه اسعدپاشا ثانیاً صدر اعظم اولوب سنه مر قومه جمادی الاول سنک سکرزنده عهده مزه معارف عمومیہ نظارتی توجیه بیورلش اولمغله درسعادتہ عودت ایلدم .

بر چوق بیلدرذبورو پارغه اہالیسیلہ اراضی متصرفلرینک بینده منازعه ظهور ایله ایش کشمکشده قالش اولدینی حالده بونک تسویہ سی امر اولنوب مرحوم رفعت پاشا زاده رؤف بک اقدی دخی کندو طرفندن بالاحالہ ودیکر متصرفلر طرفندن بالوکالہ ایشہ بر نتیجہ ویرمک اوزرہ پارغہ یہ کلدکده فقیر دخی بحسب المأموریہ یانیہ ویروزہ مجلس ادارہ لری اعضاسندن بر ذاتی استصحاب ایله پارغہ یہ کیدوب اورادہ بر قومسیون تشکیل اولنہ رق مصالحہ یولندہ برقرار ویرلش و کیفیت درسعادتہ بیلدرلش ایدی . ویریلان قرارہ دفتر خانہ جہ ایلدیشلش اولدیشندن بوکرہ یانیہ دن درسعادتہ ورودمدہ استیضاح کیفیتی متضمن شورای دولت ریاستندن کوندریلان تذکرہ یہ جوابی بر تذکرہ یازلشدر . اول طرفده اراضی حقندہ جاری اولان بعض معاملات خصوصیہ بر نوع معلومات ویرہ جکی جہتلہ تذکرہ مذکورہ نک صورتی زبرده تخریر اولنور .

شورای دولت ریاستہ تذکرہ

پارغہ جفتلکی ایچون محلنجه تنظیم اولنان قرارنامہ حقندہ دفتر خاقانی نظارت جلیلاسیلہ اولنان مخبرہ تذکرہ سنک لغا ارسال بیورلدینہ دائر و بوبایدہ مطالعات بندکانه مک عرض وافادہ سی آمر شرف ورود اولان تذکرہ علیہ لری ایله ملفوفی اولان مذکور مخبرہ تذکرہ سی

مطالعه گذار عاجزی اولدی مذکور مخبره تذکره سنك خلاصه مؤداسی پارغه چفتلکی متصرفلری ایله اهالیسی یئنه قرار کیر اولان مواددن بمضیلری دفترخانه جه باعث بحث و تردد اوله رق قبول و تصدیق خصوصنك اراده علیه تعلیقندن عبارت اولمغله مواد مذکور حقیقه مطالعات عاجزانه مک بروجه آتی عرض و بیانه ابتدار اولنور .

معلوم سامی آصفانه لریدرکه بو پارغه ایشی خلی بیلردن برو موضوع بحث و مجادله اوله رق سورونجه ده قالمش و خیلدن خلی قیل و قالی موجب اولمش برمشله در . بر اراق اصحاب علاقه به میری چفتلکرندن پارغه نك وارداتنه مادل واردات کتورر چفتلکر ویربله رک پارغه قصیه و اراضیسی تمامیه جانب میریدن التوبه پارچه پارچه اهالیسنه صائق صورتنه شورای دولتجه قرار ویرلشکن هر نصله بو قرار موقع اجرا به قونلیوب مصلحت ینه کشا کشته قاله رق هم اصحاب علاقه نك و همده اهالینك علی الدوام ضرر و خسارینه بادی اوله کلدیکی حالده مؤخرآ پارغه چفتلکی کافی السابق اصحابی برلرنده قالمق اوزره قرار ویریلوب فقط بوسه و یکیشهر چفتلکری کبی بونک معاملاتی دخی نظامات مخصوصه آلتنه آلتحق خصوصه دائریانه ولایتنه خطا باتطیر بیوریلان امرنامه سامی چا کرلری یانیه ده ایکن شرف ورود اولدینی ائنده پارغه اهالینك وکیللری دخی یانیه به کلوب ایشک بویه سورونجه ده قالمندن اشکا و طرفینک ضررینی موجب اولمغه اولان منازعاته نهایت ویرلک خصوصی استدا ایتملرایدی . ایشه بو حسن صورت ویربله بیلیمک ایشه طرفینک توافق افکارینه منوط اولدیغندن عطفونلو رؤف بک اقدی حضرتلریله اولتان مخبره اوزرینه مشارالیه حضرتلری کندی طرفندن بالاصاله و شرکاسی طرفندن بالوکاله تسویه مصلحت ضمتده پارغه به کلدکده بنده لری دخی مجلس اداره ولایت و مجلس لوا اعضاندن بر ذاتی اتحاب واستصحاب ایله پارغه به کیدوب موافقت طرفین ایله ایشه حسن صورت

ویرمک اوزرہ بر قومسیون تشکیل اولندی . شویہ کہ پارغہ قصبہ سی بش محلہ یہ منقسم اولغلہ ہر محلہ اہالیسی طرفندن برر وکیل انتخاب و وکالتنامہ لری اہالی طرفندن ختم و امضا ایلہ تصدیق و اصحاب علاقہ طرفندن چفتک ناظری ایلہ مدیری توکیل اولنہ رق و بروجہ بالا مجلس ادارہ ولایت و مجلس ادارہ لوا اعضاندن کتورلش اولان ایکی قات دخی مأمور قیہ رق طقوز اعضاندن ترکیب و تشکیل اولتان قومسیوندہ طرفینک لایمہ لری اوقوتوب چند روز متوالیا جریان ایدن مباحثات کثیرہ اٹناسندہ رونما اولان مشکلات عدیدہ برر بر حل و تسویہ اولنہ رق نتیجہ سندہ طرفینک رضالریلہ برقرار نامہ قلمہ الٹمشدر .

و قرار نامہ نک امضا اولندی نی کون اہالینک نہ درجہ لردہ ممنون اولدقلرینہ اول کونک اخشامی خود بخود بر آیین یا یوب ادعیہ خیرہ حضرت پادشاهی نی علناً زقاقلردہ تکرار ایلملری دلیل کافی کورٹمشدر . الحاصل توافق طرفین ایلہ قومسیون مذکورده تنظیم اولتان قرار نامہ طرفینک منافقہ موافق بولٹمشدر .

دفترخانہ جہ باعث بحث و تردد اولان شیر ایسہ اوج مسئلہ اولوب برنجیسی اہالینک متمک اولدقلری خانہ لک عرصہ لری ایچون اصحابہ کرا ویرمک اصولنک امثالی اولدیغنه و اجارہ زمین قاعدہ سی شمدی یہ قدر یالکز اوقاف و میری معاملاندہ جریان ایلدیکنہ و عرصہ لک اراضی میرہ دن چفتک اصحابندن اول میرینک اجارہ زمین ارامنہ حتی اولدیغنه بناء صورت مشروحہ نک قبول وردی رأی عالی یہ منوط اولدی نی استیذانندن عبارتدر .

ایکنجیسی اہالی عہدہ سندہ کی املاک تبہ اجنبیہ صاتیہ مامسی شرطنک معتبر اولسی سند رسینندہ مصرح اولسنہ موقوف اولوب پارغہ اراضیسی ایسہ استملاک اجانب نظام نامہ سندہ استثناء اولتان محللردن

اولامسنه نظراً شرط مذکورك درجی دخی قاعدهٔ قابل اوله میه جنی
مطالعه سیدر .

اوچنجیسی اراضی امیریه اوزرینه بدل عشر تقدیریه اخوروماندره
مثللو شیر انشاندن مأمورینك اذنی کافی ایسه ده خام اراضی اوزرینه
محلّه تشکیلی ارادهٔ سنیه به متوقف ایدوکی اراضی قانوننامه سنك اوتوز
ایکنجی ماده سنده مصرح اولدیغندن بومقوله احوالده اول امرده استیدان
اولتمق لازمکله جکی اخطار واقاده سندن عبارتدر .

برنجی مثله بو وجهله حل اولتورکه قوی وقصبات دروننده کی
عرصلر ایله کنارلرنده نصف دونم مقدرای برلرک املاک صرفه دن
اولدینی اراضی قانوننامه همیوننك ایکنجی ماده سنده مصرحدر پارغه ایسه
بک چوق کارکیر منازل ودکا کینی حاوی برقصه در شوخاله کوره پارغه ده کی
خانه عرصه لرینك اراضی میریه دن اولمق احتمالی اوله مازکه حتی میرینك
اجارهٔ زمین ارامنه حتی اولوب اولماق خصوصی بادی بحت وملاحظه
اولسون .

قالدی که عرصه تمیزی قوی وقصبات دروننده کی برلر حقدن عرف
و اصطلاح اوله رق عرصه دنیلد کده یابر شخصک ملکی یاخود ملکدن
مبدل وقف یردیمک اولوب اراضی میریه دن اولمق احتمالی تخطر اولتماز .
اگرچه بر عرصه محلولاً جانب میری به کچه بیلور انجق بوکا میری
عرصه سی دنیلوب ینه بوجه ملکیت طالبنه صاتیلور . یوخسه اراضی
میریه به مخصوص اولان طابو سندیله تفویض قیلتماز والا اراضی
قانوننامه سنك ایکنجی ماده سنه منایر اولور .

واقعا مقدما املاک صرفه سنذاتی ویرمک اصولی اولدیغندن بویله
درون قصبه ده محلول اولان عرصلر ایچون طابو مأمورلری طرفندن
خلاف قاعده اوله رق نادراً سند اعطاسی واقع ایسه ده بونلرک شمدی
املاک صرفه سنذرینه تبدیلی لازمهٔ حالنددر .

اجارہ زمین قاعدہ سنک یالکنز میری و اوقاف معاملاتندہ جریانی
 بختہ کلنجه میری و اوقاف نصل کہ کندی اراضیندن اجارہ زمین یعنی
 کرا آلور ایسہ ناس دخی ملک عرصہ لرینک کراسنی آلور . فقط شمدی بہ
 قدر دفتر خانہ جہ یالکنز اراضی معاملاتنی جاری اولوب املاک ایچون سند
 ویرلدیکی جہتلہ بو یولده معاملہ اجراسیلہ مشغول اولامشدر . اما
 شمدی املاکہ دخی سند ویرمک وظیفہ سیلہ مکلف اولدیضدن مقدما
 دفتر خانہ جہ مبوب بالامثال اولیان پک جوق وقوعاتہ تصادف ایده جکی
 واضحاتنددر .

فدان دیکوب اغاج بتشدرمک ویاخود ابنہ یایوب قوللائق ایچون
 اراضی استکرا اولندینی کثیرالوقوعدر .

واکرچہ بو مثللو اجاراتده مدت معلوم اولق لازمدر . لکن
 پک جوق بلده لردہ اجارہ طویلہ اصولی عرف و عادت اوله رق جازی
 اولہ کلدیکی کچی در سعادتده بونجه ییلردنبرو جاری اولان اجازتین
 اصولی دخی بلا مدت بر اجارہ فاسده اوله رق جریان ایتمکده در .
 علی الخصوص باتتہ لی تعمیر اولتان چفتلکر دخی بو قیلدن بعض جہتلہ
 قانوننامہ سی احکامندن مستنا بولمشددر . ازجمله بونہ ولایتی چفتلکری
 بر نظامنامہ مخصوص ایله قوانین عمومیہ دن استنا اولندینی کچی
 نیش طرفندہ کی چفتلکر ایچون دخی بر نظامنامہ یاپیش و نیش
 ملحقاتندن اولان بعض محللردہ کی چفتلکر مقطوعہ مربوط اوله رق
 تعامل قدیمی وجہلہ تصرف اولتمقدہ بولمشددر .

یانیہ ولایتی چفتلکری حقندہ بر نظامنامہ مخصوص یاپلامش ایسده
 بعض معاملاتنی اوامر مخصوصہ ایله تعیین اولنوب معاملات سائرہ سی
 دخی تعامل محلی اوزرہ جاری اولہ کلکده در . شویله کہ اصحاب علاقہ
 خود بخود اجارہ بی فسخ ایله اراضینی بشقہ سنبہ ایجار ایده من وزراعدن
 بریسی فوت اولہ فاملیاسی آنک یرینہ قائم اولوب متوفانک باتتہ سی

تختہ اولان اراضی بی کافی السابق متاجر اولدق لری حالده زراعت ایدر لر و ایروس یعنی اجرت معروف سی نه ایسه آنی ویر لر .

و اصحاب علاقه مقطوعه مربوط اولان اراضیک مقطوعیتی فسخ ایله ایمر و الموق ایسته چتجیلر موافقت ایتمز لر . والحاصل اصحاب علاقه چتجیلری چتکلدن چیقارده ماز و خود بخود فسخ اجاره ایده من . فقط چتجی اراضی بی زراعتدن تعطیل ایله ایمر و حاصلاتک تدبیرنه سبب اولور ایسه اصحاب علاقه دخی ادعایه قیام ایله آنک باته سی تختہ اولان اراضی بی بشقه چتجی به دور ایتمک عادت و تعامل حکمنجه حقی کورینور .

حالبوکه بو چتکلر هب سندات رسمیه ایله تصرف اوله یور . شدی اکثرینه طابو ندلری دخی ویرلشدر . باطابو اراضی متصرفی اولان کیمسه ایسه اراضی قانوننامه هایونی حکمنجه کیف مایشاء اراضینده تصرف ایلمک حقی اولدیغندن ایستر ایسه کرابی تزید ایلمک و اراضینی دیلیکنه ایجار ایتمک مقتدر اولیدر . لکن بو مثللو خصوصانده او مثللو چتکلر عادت و تعامل حسیله اراضی قانوننامه سنک بعضی احکامندن مستثنی طوتلقدن بشقه قونطور اتو نظامجه طقوز سندن ریاده ایجار عقار جائز دکل ایکن او مثللو چتکلر بو نظامدن دخی مستادر و بو چتکلر حقنده تمامیه قوانین و نظامات عمومیه احکامک اجراسنه قیام اوله جق ایسه روم ایلی آلت اوست اولور و بو مثللو چتکلر ده کی چتجی اولرینک اکثری اصحاب علاقه تک اولوب انلرک طرفندن انشا و تعمیر اولنور و بعضاً چتجیلر کندو خانه لری یا پارلر و چتکلکی ترک ایده جک اولدقلر نده انشا ایلش اولدق لری اینه تک اثباتی اصحاب علاقه دن آلور لر . لکن بعضیلر نده کارگیر و تکفلی خانه لر اولوب قاعده مشروحه به نظر اصحاب علاقه بو خانه لرک بری کندولرینک اولوق حسیله اینه دخی کندولرینک اولوق ادعانده بولنوب حالبوکه بعضاً

مزارعہر بو خانہ لڑک انشاءت و تعمیراتہ مبالغہ کلیہ صرف ایٹش اولدقلرندن ابنہ کنزی قالدیریکنز و برلریخی اصحاب علاقہ یہ تسلیم ایڈیکنز دیمک قاعدہ عدل و حقانیتہ توفیق اولنہ میور . بناء علیہ باتنتہ لو چقتلکڑک بمضیلرندہ بو خانہ مسئلہ سی منازعہ فیہ اولہرق بو مثللو منازعاتک حل و تسویہ سی ایچون هنوز برقاعدہ مطردہ اتخاذا اولنماشدہ . پارغہ قصبہ سندہ کی منازل و دکا کینک اکثری ایہ و تدکلودن قالہ کارکیہ بنار اولہرق اہالیسی اوتہ دنبرو بونلری بنجسیوب ملکری کپی تصرف ایڈہ گلش اولدقلری جہتلہ بو بایدہ مصر اولدقلری مثللو اصحاب علاقہ دخی بونلرک عرصہ لری کپی ابنہ لری دخی ملک مشترالری اولدیفنی ادعا و مؤخرآ خزینہ جلیلہ نک بونی تصدیق ایٹش اولسنہ استاد ایڈکلرندن شمدی بہ قدر بو مسئلہ نک حل و تسویہ سی قابل اولہ میوب بونجہ و قلدردنبرو سورونجمدہ قالشدر .

ایستہ پارغہ اہالیسیلہ اصحاب علاقہ بیتندہ باشلوجہ موجب منازعہ و مجادلہ اولان ایکی مادہ نک بریسی اشبو منازل منازعہ سی . و دیگرری ایمرنک مقداری مسئلہ سیدر . قومسیون مذکورده دور و دراز جریان ایدن مباحثات ایلہ میانہ دہ موجب منازعہ اولان مادہ لره ہب رضای طرفین ایلہ قرار ویرلدیکی صرہ دہ ایمر و حاصلاتنک مقداری بختندہ مشارالہ رؤف بک اقدی حضرتلری اہالینک آرزوسنہ موافقت ایلہ اشبو خانہ لڑک ابنہ سی حقدہ اولان حقوق ملکیت ادعا سندن واز کچوب اہالی دخی پارغہ درونندہ کی عرصہ لره ہب اصحاب علاقہ نک اولدیفنی تصدیق ایڈرک صلح اولشلردر . شمدی درون قصبہ دہ اولان ابنہ عرصہ لری و اوفق صولی و کوچک بانچہ کپی برلر ہب اصحاب علاقہ نک اولوب یالکڑ ابنہ اہالینک تحت تملکندہ قالش دیمک اولہ یور . سائر باتنتہ لو چقتلکڑدہ دخی بروجہ بالا بونک امشالی چوقدر . شو قدرکہ اوفق تفک چتجی اولرندن عبارت اولان شیلرا کرتی حکمندہ اولہرق لدی الحاجہ مزارعہر

انک انقاضی الوب کو تورر . یا خود اصحاب علاقہ دن امانی الوب انلری حالی اوزرہ براغورلر . پارغہدہ ایسہ بو خانہ ل کارکیہ و مستقر اولمغله بو عرصہ لر بالطبع ابنیہ بہ تابع حکمنده بولمقی لازم کلہ رک اصحاب علاقہ تک بوندہ حقوقی معین اولان اجرتی المقدن عبارت اولہ جقدر . بو ایسہ بلا مدت بر اجارہ دیمک اولوب بو دخی بروجہ بالا ایجار عقار نظام تک خارجده بر کیفیت ایسہدہ شمدی مجددہ عقد اولنہ جق بر اجارہ اولیوب بلکہ طرفین بیندہ سورینوب کلان بر منازعہ تک دفی ایچون رضالریلہ عقد اولتان بر مصالحہ تک نتایجندنر . قالدیکہ اراضی حقدہ مرعی الاجرا اولان ایمر و مقاولہ سی دخی بر عقد اجارہ اولدینی حالہ کرک پارغہدہ و کرک سائر باتنہ لو چفتلکاتدہ بر منوال مشروح ہب بویلہ بلا مدت اولہ رق مرعی الاجرا ایکن شمدی یالکز پارغہ تک خانہ لری حقدہ تردد اولنوبدہ طرفینک رضالری ایلہ صورت صلحہدہ پاییلان بر صورت تسویہ تک ردیلہ ایٹی ینہ کشا کشہ دوشورمک مناسب اولہ ماز .

ایکنجی مسئلہ تک حلنہ کلنجه بو خانہ لرک اجانبہ صائلماسی طرفین بیندہ بر تمہدن عبارت اولوب بو شرطک سندہ درجنہ مجبوریت کورہم . حکومت محلہ جہ معلوم اولسی کافی اولور ظن ایدرم و طرفینک بو شرطی یکدیگرہ تمہد ایملرندن غرض اصلی شو اولہ بورکہ مقدما پارغہ بہ برچوق اجنیلر کلوب بعض املاک استیجار ایتدکلرنده امر ادارہ جہ بک چوق مشکلاتہ سبب اولدکلرندن بو مشکلاتک دفی ایچون کرک محلنجه و کرک باب عالیجہ خیلی زحمتلر چکلمش اولدیننہ مبنی اصحاب علاقہ خانہ ابنہ لریخی مزارعلرینہ ترک ایلہ برابر اجانبہ صائلمالری ایچون بر تمہد ایلہ ربط ایتمک ایستلر و ابنہ ایلہ برابر عرصہ لری دخی انلرہ ترک ایتموبدہ بویلہ تحت تملکلرنده ایفا ایملری انجق بو مطالعہ بہ میندر . عموم اهالی دخی ایملرندن بعض طعمکاران چیقوبدہ خانہ لریخی اجانبہ صائلماسی اولورلر ایسہ کافی السابق بر طاقم مشکلاتہ اوغرامق

مطالعہ سنی درپیش ایدرک بویله بر شرط ایله عمومک باغلو اولمارینی موافق حال و مصلحت کورہ بورلر . ظن عاجزانه کورہ بوندہ موقت بر شی اولوب ایلرودہ اصحاب علاقہ بو عرصہ لردہ کی حقوقنی دخی برر بر اہالی یہ ساتارلر و یاخود مکتب و سائر خیراتہ وقف ایله مقاطعہ لو اوقاف صورتہ قلب ایدرلر . لکن شمدی مادامکہ طرفین بینلرنده بویله بر صورت تسویہ بولمشر بونک رد و جرحی ایله اوغراشوق عبث کورینور . کلمہ اوچنبی مسئلہ یہ :

وقتیلہ بارغہنک قلعه ایچندہ بک جوق خانہ لری اولدینی خالدہ محترق اولہرق یوردلری قالمش ایسده شمدی قلعه ایچندہ خانہ انشاسی ایچون رخصت اعطاسی مناسب اولماز . قصبہ دخی ضیق اولدینی جهتہ توسیع محتاجدر خارجده کی اراضی ایسہ اشجار ملتفہ ایله مشغول و مملو اولدیندن قصبہ کنارلرنده بولتوب ملک حکمنده اولان آچقلقرہ براز خانہ لر صیقتدیریلہرق توسیع اولنہ بیلور . بودخی نظاماً ارادۂ سنیہ استحصالہ موقوف بر کیفیت ذکدر . وبالقرض خارجده آبروجہ بر قریہ تشکیل ایدہ بک اولہ لر اول خالدہ اراضی قانوننامہ نہ توفیقا استیذان ایتمری امور طبعیہ دندر . و شمدی مقصد انجق اہالی طرفندن بویله لزوم اوزرینہ خانہ لر انشا اولنہ جق اولور ایسہ اصحاب علاقہ ایله بینلرنده کی معاملہ بی قرارلاشدیروبدہ ایلرودہ مشکلاتہ اوغرامامق اوزرہ کندولرنجہ امنیت واطمینان حاصل ایتمک مطالبہ سندن عبارتدر . بوندہ دخی موجب تردد اولہ جق محذور کوریلہ میور . اہالی ایسہ بو قرارنامہنک جوابنہ منتظر بولنہ بورلر . ارتق ایقای مقتضاسی ارادۂ علیہ لربنہ منوطدر .

بزینہ صدہ کلمہ :

اسد پاشا درت آی قدر مقام صدارتدہ بولندقدن صکرہ انفصال ایله اشبو طقسان ایکی سنہ سی رجینک یکریمی دردندہ محمود ندیم پاشا ثانیاً صدراعظم اولدی .

سنه مرقومه ذی القعدة سنك ایکیسند. عهده فقیره دخی عدلیه نظارتی توجیه و تجارت نظارتنه مربوط اولان محاکم تجارت دخی بوکره عدلیه نظارتنه ربط والحاق بیورلادی .

محمود پاشا اولکی صدارتنده عموماً مأمورینی دلکیر ایلمش وحقنده کنه نك امنیت و اعتمادی قالمش ایدی بودفمه کی صدارتنده ایسه بتون بتون افکار عمومییه قارشو بر حال وحرکتده بولمشدر و صقانی روسیه ایلچیسی اغناتیفک اله وردی . باب عالینک نفوذی روسیه سفارتنه کچدی دیو افکار عمومیه انک علیه دوشدی . کندوسی ایسه کافه اجرا آتی ذات شاهانه عطف ایتمکله افکار عمومیه نك خصومتی سرای هایون طرفه دوندی و مشکلات مالیه نك حله تصدی ابتدیی صرهده اسهام عمومیه فائضلینک نصفی قطعه قرار و یروب انجق بونی غایت خفی و مکتوم طوتمشیدی . برکون اخشام ساعت اون بردن صکره کامل ومدحت وصفوت و مالیه ناظری یوسف پاشالری صدارت اوطنه نه جلب ایدرک همان بوکا قرار و یردیروب عرض و سریعاً اراده سنبسی استحصال ایله فرداسی موقع اجرایه قویبورمشدر .

بروجه بالا اخشام اوستی بوکا قرار و یرلدکده یوسف پاشا فرداسی بیاسده بر بیوک قیامت قویه جنفی درخاطر ایدرک مالیه ناظری اولدینی جهتله کیجه لین قونولیده اوینامش اولق کبی برسو، ظندن کندوسی وقایه ضمننده بر طرفه کیتیبوب محمود پاشا ایله برلکده طوغری انک قوناغنه کیدوب کیجه ساعت التی به قدر انک یاننده قالمش ونهایت محمود پاشا حرمه کتدکده اودخی خانه نه کتمشدر .

بیچاره یوسف پاشانک ایجه قونولیده سی اولدینی حالدده عامه نك ضررندن استفاده ایتمش اولماق ایچون کندو قونولیده لرینی بیله تبدیل ایتدیره ماشدر .

مدحت پاشا ایسه کیجه دن کندو صرافی ایله خیرلشوب فرداسی

ہنوز کیفیت طویلہ دین کندو حسابہ کلی قونسولید صائمش اولدینی خبر انمش و بر ایکی ساعت صکرہ کیفیت اعلان اولندقدہ اسہام عمومیہ نیک فیثاتی دفعہ نصفہ تنزل ایتمکله مدحت پاشا بوندن مبالغ کلیہ قازانمش ایسہدہ دامن اشتہاری لکھنمش در . دیگر رقاسنک معاملاتنی مجہول اولوب فقط محمود پاشا ایلہ روسیہ ایلدچینہ منسوب اولان صرافلر کلیلو کاغد صاتوب مبالغ کلیہ قازانمش اولدقلمری تحقق ایتمشدر .

اغنائیف بووجہلہ کندوسنجہ خیلی ثروت کسب ابتدیکی کبی دولتک بولتیقنہ دخی بیوک خدمت ایتمشدر . چونکہ روسیہ لونک دولت علیہ حقندہ درکار اولان سوہ نیاتہ اوروپالو وعلی الخصوص انکلیز ملتی سد چکمکدہ اولوب قانضلرک بویلہ بروضع خودسرانہ ایلہ تنزیلی ایسہ اللرنده دولت علیہ اسہامی بولتان اوروپا اہالیسنک خصومتہ سبب اولغلہ روسیہ دولتی دولت علیہ حقندہ مافی الضمیرنی اجرایہ فرصت بولمشدر واندن صکرہ انکلیزلرک دولت علیہ خصومتاری تزیاد ایتمکدہ بولمشدر .

الحاصل داخلاً افکار عمومیہ دولتک معاملاتندن ناخوشنود اولدینی کبی بواجراآت مالیدن ناشنی اوروپا خلقی دخی دولتملیہ دن متفر اولمشدر .

*
**

بدنجی تذکرہدہ اشعار اولدینی اوزرہ بیک ایکیوزیتش ایکی سنہ سی اوائلندہ علم فقہدن برکتاب تالیقنہ نہ وجہلہ قیام اولندیقنک بروجہ آتی بیانہ مبادرت اولتور .

کوندن کونہ اوروپالولرک عمالک محروسہ تواردی زیادہ لشوب علی الخصوص قریم محاربه سی مناسبتیلہ فوق العادہ جوغالدی و بو جہتلہ دائرہ اخذ و اعطا وسعت بولدی روزمرہ ظہورہ کلان دعاوای تجارتی برمحکمہ تجارت ادارہ ایتمز اولدی اجنیلر محاکم شرعیہ بہ کیتک استمز

مسلم علیہ غیر مسلمک و ذمی علیہ مستأنک شہادتی شرعاً استماع اولفق
 مثلہ سی ایہ اور پالورک نظرینہ پک زیادہ چار پار اولدیندن خریستیانلرک
 محاکم شرعیہده محاکمہ لرینہ اعتراض ایدر اولدیلر بوندن طولایی بعض
 ذوات فرانہ قانونلرندن ترکیبہ ترجمہ اولتوبده محاکم نظامیہده انلر
 ایله حکم اولفق فکریہ ذاہب اولدیلر .

حالبوکہ برملتک قوانین اساسیہ سی بویله قلب و تحویل ایتک اول
 ملتیا محاکم حکمنده اوله جنندن بویوله کیتک جائز اوله میوب علما کروھی
 ایہ او مقوله الافراقہ افکارہ صابانلری تکفیر ایدر لر دی فنکلر دخی
 قانونکنز نہ ایہ میدانہ قویکنز بزده کورہ لم و تبعہ مزہ بیلدیرہ لم دیرلر
 ایدی .

بونک اوزرینہ علم فقہک معاملات قسنہ دائر ترکیبہ متن متین نامیلہ
 و هر کک آ کلایہ بیلہ جکی عبارات واضحه ایله بر کتاب باییلسنہ بین الوکلا
 قرار ویریلرک بوکرہ مجلس عالی تنظیمات دائرہ سندن و مجلس مذکور
 اعضاسندن و صدور عظامدن رشدی ملا اقدینک تحت ریاستده برجعت
 علمیہ تشکیل ایله اعضالغہ استانبول قاضی طاهر اقدی و مجلس معارف
 اعضاسندن و استانبول پایہ لولرندن حاسم اقدی و علی راتب بک ایله عبد
 فقیر مأمور ایدلک جمعیت مذکورہ اشبوتیش ایکی سنہ سی صفرینک یکرمنجی
 کونی برنجی دفعہ اوله رق عقد اولندی رشدی ملا اقدی صحیحاً ابدان
 و اصحاب فضل و معارفدن برذات اولوب لسان عرب اوزرہ انشاء کلامہ
 مقتدر ایدی حاسم اقدی مؤخرآ شیخ الاسلام اولان ذات فضائل سماتدرکہ
 عالم و تاریخ شناس اولوب علی الخصوص علم انساب و قوف نامی وار ایدی
 علی راتب بک دخی فضلادن برذات ایدی لکن اوچک دخی علم فقہده
 مهارتلی یوق ایدی جمعیتده صحیحاً فقیہ دیه جک طاهر اقدی
 ایدی .

فقیرک دخی اوائل عمرم علوم عقلیہ و ادبیہ یہ مصروف اوله رق اولوقت

علوم نقلیہ اولان معلومات و ملکوم ناقص ایدی فقط جمعیتک محرری اولدیغ جهتله کتب فقہیہ نیک مطالعہ سنہ متوغل ایدم .
 نہ حال ایسه کتب فقہیہ تتبع اولنه رق خیلی وقت اوغراشدی و کتاب الیوع خلاصہ و جہله یازلدی ایسده متن متنک انماهی میسر اولهین جمعیت مذکورہ طاغدی .

بعدهم فقیرک ابتدا دیوان احکام عدلیہ نظارتندہ ینہ بومثله میدانہ جیقوب ریاست عاجزانہم نختندہ اوله رق تشکیل اولان جمعیت علمیہده عصرک الک ایروکلور فقہا و فضلاسی بولندی ائمہ حنفیہ نیک مختلف فیہ اولان مسائلده ناسه ارفق و مصلحتہ اوفق اولان قوللری ترجیح اولندی و بو یولده احکام عدلیہ نامیلہ بر مجله تالیف قیلندی و بالجله محاکم شرعیہ و نظامیہده مرعی الاجرا اولسی ایچون ارادہ سنہ صادر اولدی اهل و اربابی عندندہ بک زیادہ تقدیر و تحسین ایدلدی ذات و الالری نیک دخی مطالعه کذاری اولان تصانیف عصریہ دن اولغله جریدہ و قایعہ صورت درج و علاوہ سی رأی فاضلانہ لرینہ معلق اولان مواد دندر

ینہ اشبو یتش ایکی سنہ سی اوائلندہ مجلس معارف رئیسی عصمت بک و فات ایتمکله ربیع الاخرک یکریمی دردنجی پنجنہ کونی مجلس معارف ریاستی مجلس مذکور اعضاستدن مشارالیه طاهر اقدی به توجیه اولمشدر اوروپا قاطعہ سنده الک ابتدا تدوین اولتان قانوننامہ روما قانوننامہ سیدرک شہر قسطنطنیہده بر جمعیت علمیہ معرفتیلہ ترتیب و تدوین اولمشیدی اوروپا قانوننامہ لرینک اساسیدر و هر طرفده مشهور و معتبردر فقط مجله احکام عدلیہ به بکره من ینلرنده بک چوق فرق واردد چونکه او بش التی قانون شناس ذاتک معرفتیلہ یالمشدر بوايه بش التی فیه ذاتک معرفتیلہ وضع الہی اولان شریعت غرادن اخذ و التقاط ایدمشدر اوروپا قانونشناسلرندن اولوب بوکره مجاہدی مطالعه و روما قانوننامہ سیلہ مقایسہ ایدن و ایکسینہ دخی مجرد اثر بشر نظریلہ باقان بر ذات دیدی کہ عالمہ

جمیت علیہ واسطہ سبلہ ایکی دفعہ قانون یاپیلدی ایکیسیدہ قسطنطیہ دہ
 وقوع بولدی ایکنجیبی ترتیب وانتظامی ومائلنک حسن تنسیق واربتباطی
 حسیلہ اولکی یہ جوق مرجع وفاقدر ینلرنده کی فرق دخی انسانک
 اول عصر دن بو عصره قدر عالم مدینده قاج آدم آتمش اولدیفته بر
 مقیاسدر انتہی

احمد بہرودت